

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Francišanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrančnih plam ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Narodna letna 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani pos. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. rač. 11.197. Telefon 3112.

Mis'i o reformi prosvetne uprave.*

(Dopis iz mariborske oblasti.)

Po prevratu se je šolska uprava vedno bolj centralizirala in komplicirala.

Manjši zadeve, ki jih je prej reševal okrajni šolski svet, rešuje danes veliki župan ali pa celo ministrstvo. Po 10 letih smo prišli do prepričanja, da je sedanja uprava okorna in draga. Vse pisarne so polne dela, stvarno se pa naredi manj nego sivočasno. Pribiti treba, da je pri prosveti itak še mnogo bolj, nego v drugih resorih! Ministrstvo za šume in rudi n. pr. potrebuje, kakor sem čital v listih — 70 sob! Ministrstvo prosvete jih gotovo nima toliko!

Prej smo imeli v prosvetni upravi sledeče korporacije, ki so delovale točno: krajni šolski svet pri osnovni šoli, okrajni šolski svet na sedežu politične oblasti in deželni šolski svet v glavnem mestu dežele. Po prevratu smo dobili v Ljubljani višji šolski svet, ki je opravljal skupno agende bivših deželnih šolskih svetov skoro brez pritožb, za vso Slovenijo.

Vedno bolj in bolj so prihajale politične stranke do moči in se uveljavljale pri upravi na škodo iste. Danes imamo nekaj upravnih dualizem. Na sedežu oblasti imamo pri velikem županu prosvetni oddelček in oblastni šolski odbor. Vsaki urad ima svoje uradnike, predsednik obema je veliki župan. Prej je zadostoval na istem teritoriju (Slovenija) en predsednik, danes imamo 2 prosvetna inspektorja, 2 predsednika oblastnega šolskega odbora itd. Pri prosvetnem oddelku kakor pri oblastnem šolskem odboru je seveda treba več uradnikov, ker se razne agende rešujejo tu, ne pa v srezu. Pri oblastnem šolskem odboru je n. pr. potreben uradnik za pregledovanje proračunov, ki jih predlagajo krajevni šolski odbori iz cele oblasti. Prej je to delo opravil sreski šolski nadzornik, vsak v svojem srezu brezplačno, in kadar je šola nadzoroval je brez posebnih stroškov lahko kontroliral blagajno šolskega odbora in poslovanje. Enakih slučajev bi našli lahko še več. V zadnjem času so poslovanje uradov v srezu smatrali za manj vredno. Vsi važnejši uradi ali uradniki, posebno strokovnjaki, smejo biti le v Mariboru ali Ljubljani. Odtod potem potujejo po provinci. V tem zmislu je tudi sestavljena nova uredba o potnih in selitvenih stroških. Uradniki, ki potujejo iz central po svojih poslih, imajo polne dnevnice, dočim pripadajo uradnikom, ki potujejo le v svojem srezu — 50% dnevnice.

Na ta način se kupiči po centralah uradništvo in delo, pa se tudi večajo izdatki za upravo. Prepričan sem, da bi se mnogo agend, ki se sedaj rešujejo pri velikem županu ali oblastnem šolskem odboru, lahko rešilo v srezu in bi se tako poslovanje poenostavilo in pocenilo.

Enako kompliciran aparat je na sedežu osnovne šole. Svoj poseben urad ima šolski upravitelj, posebnega krajevni šolski odbor, kateremu pa je predsednik župan. Člani šolskega odbora pa so občinski odborniki. Pa kaj, ko bi kar občinski odbor reševal tudi šolske zadeve? Faktično je itak vse tako! Uredba o krajevnih in oblastnih odborih, s katero je določil tak upravni način, bi se morala čimprej nadomestiti z boljšo in pri-mernejšo!

* Poedine misli se ne skladajo s stališčem, ki so ga zastopniki učiteljstva zavzeli kot oficijelno stališče organizacije v poedinih vprašanjih. Uredn.

Dočim je imel prej okrajni šolski svet velike kompetence, saj je nameščal celočasne učitelje, je od tega ostal le še — sreski šolski nadzornik, ki je prosvetni referent sreskega poglavarja.

Ako šolstvo ne napreduje, je v prvi vrsti iskati vzroka v konglomeratu teh umetno skonstruiranih korporacij; v drugi pa je krivo stanje šolskih nadzornikov. Vse kulturne države so v prepričanju, da je napredek šol mogoč le od dela nadzornikov, posvečale šolskemu nadzorniku vso pažnjo. Kako naj nadzornik izboljša šolo in prosvetne prilike, ko komaj živi — knjige si pa itak nobene ne more nabaviti! Zleteti bi bilo, da se pri nas najde človek, ki bo spoznal važnost dela šolskih nadzornikov!

Kako urediti upravo, da bo čim enostavnejša, cenejša in da bo poslovanje hitrejšo? Stara naša zahteva je ločitev šolske uprave od politične. Po tem principu se da šolska uprava poenostaviti in poceniti.

1. Na kraju šole naj bo le 1 urad, krajevna šolska uprava, sestojeca iz 5 članov. Predsednik je šolski upravitelj, ki naj obenem opravi vse pisarniške posle. Poseben urad »šolski upravitelj« je nepotreben. Ako more župan delati z občinskim odborom, bo to še lažje storil šolski upravitelj s šolskim odborom. Obravnava šolskih zamud bi morala seveda tudi v interesu stvari same preiti na sresko šolske upravo. Izvršitev bi pri-

padla krajevni šolski upravi (pisanje kazenskih dekretov itd.), oziroma občinskemu uradu (dostavljanje, izterjanje glob itd.). Vobče bi bil delokrog krajevne šolske uprave isti kot sedaj.

2. Sreska šolska uprava, sestavljena iz zastopnikov učiteljstva in staršev. Član je tudi zdravnik. Predsednik je šolski nadzornik. Posli bi bili isti, kot jih je imel bivši okrajni šolski svet. Nastavitev poslobnih slug za šolske nadzornike je potrata denarja. Snaženje in kurjava se plača iz službenega pavšala, ki se zviša.

3. Oblastna (pokrajinska ali kakor že) uprava, sestavljena vobče iz zastopnikov kakor sreska. Predsednik je oblastni šolski nadzornik, oziroma prosvetni inspektor, kakor bi se pač imenoval. Potreben pa je le en šef, ne pa poleg prosvetnega inspektorja še oblastni šolski nadzornik. Delokrog te korporacije se ujema v glavnem z delokrogom bivšega deželnega šolskega sveta.

4. Ministrstvo.

Prepričan sem, da bi se s to enostavno ureditvijo prišlo toliko, da bi bile pisarne sijajno opremljene in bi ne bilo več treba vsled revnosti obračati starih kvart, ker za nove ni denarja. Tako bi se tudi dobil potreben denar za službena potovanja šolskih nadzornikov.

Reformator.

O učiteljski stalnosti.

Z novim zakonom o spremembah in dopolnitvah k zakonu o narodnih šolah, ki je veljaven za Srbijo, Črno goro in Vojvodino, so ukinjeni oni členi, ki govorijo o razpisih in stalnosti službenega mesta.

Ze nekaj desetletji je bila naša vsakodnevna zahteva — stalnost. Zahtevali smo jo, ker so nas, preden smo jo dosegli, preveč premeščali, a mnogi so bili zelo prizadeti s premeščanjem sredi šolskega leta in v mučnih zimskih dneh. Da bi se mogli posvetiti šoli in narodu, da bi mogli vsestransko spoznati svoje učence in narod, v čigar sredini moramo razvijati svoje prosvetno in kulturno delo, smo zahtevali stalnost službenega mesta ne kot svoj privilegij, nego kot važno prosvetno potrebo.

Naša stalnost ni imela političnega ali kakakega posebno privilegiranega značaja, marveč je imela čisto prosvetno-kulturni in za nas osebno ekonomski značaj. Narod je gledal z večjim zaupanjem v mislonarsko delo učitelja, ko je bil učitelj stalen in nepremestljiv, nego tedaj, ko so prihajali med ljudstvo razni prosvetni delavci, se malo ustavili in zopet odšli, a na njihova mesta so prihajali drugi, novi in nepoznani. Tako je tudi učiteljeva avtoriteta rasla z njegovo stalnostjo in padala z njegovo nestalnostjo in večkratnimi spremembami. In ker so duhovniki in učitelji edini predstavniki inteligence, ki dela za narod in živi v njegovi sredini, jih je narod ljubil ravno radi njihove stalnosti.

Veliki ekonomski razlogi so silili učiteljstvo, da je zahtevalo stalnost. Po večini so ljudje z malimi dohodki. Njihove plače so z ozirom na dolžnosti in potrebe kulturnih predstavnikov med narodom in z ozirom na njihovo književno in strokovno spopolnjevanje zelo skromne, večkrat tudi nezadostne.

Radi tega je bila stalnost velika materialna pomoč učitelju, ker ga je večkratno premeščanje spravilo v nepovoljne gnotne razmere.

Ampak vlada je ukinila stalnost tudi sodnikom, Glavni kontroli in Državnemu svetu, torej tudi učitelji niso mogli pričakovati, da jim stalnost ostane.

Vendar je naša uteha v tem, ker bo vlada odklonila vsako strankarsko vmešavanje in vpliv politikov na učiteljska premeščanja, kar je igralo v strankarsko-političnem režimu veliko vlogo. O tem je bilo mnogo pritožb. Udarjalo se je na učiteljsko stalnost in nestalnost in se premeščalo učiteljstvo.

Mi verujemo, da bo vlada, stoječ nad strankarskimi interesi, ostala objektivna in da ne bo uporabljala svoje pravice do premeščanja brez skrajne potrebe ter da bo vedno povoljno razpoložena napram učiteljem, ki delajo in ki morajo biti v delu in obnašanju vedno taktični in natančni, in to že radi položaja, ki ga zavzemajo, in radi nalog, ki jih morajo vsršiti.

Vse kaže, da naši tovariši pojmujejo in razumejo svoj položaj in da so vredni prizanesljivosti v premeščanju. Oni ne smejo dati povoda za potrditev mišljenja, da ne zaslužijo stalnosti. Storit morajo vse, da za vlada načelo, da se jim z zakonom o narodnih šolah vrne stalnost, ker jim gre po vrednosti in zasluženi.

Iz »Narodne Prosvete«.

Za naša domova!

(Ob izplačilu razlik.)

Oba stojita prav blizu realizacije svojih načrtov v tej ali oni obliki. Uverjen sem trdno, da bo imek Ljubljana svoj »Učiteljski dom«, predno pretečeta dve, tri leta. Prav gotovo ga bo imel v tem času tudi Maribor. Samo enotno in odločno je treba zagrabiti priliko. Pa ne samo stotim, ali pa politično v vsaki oblasti! Ne! ampak nam vsem organiziranim in tudi onim posameznikom, ki še stoji izven organizacije. Zakaj naš dom bude naš, last in dobrina vsega učiteljstva? Z njima se bode začelo v našem stanu novo, lepše duševno in gospodarsko življenje. Imelo bosta izdaten vpliv na nova pokolenja našega stanu. Živi prič bosta našega dela in naših žrtve še poznim rodovom. Rasteta in dorasteta iz nas samih, iz našega stanu, in bogati sadevi, ki jih rodita naše delo in žrtve, se bodo povračali stotero pomnoženi v naše vrste, v naš stan, njemu v prid domovini in državi v blagoslov.

Slednjič pridejo kombinacije: ravnice in loki. Učenec se bo vsaj igral ob tem in pretvarjal iz onih v druge, vedel bo pa vsaj, zakaj so ene ravne, druge zavite. Da so zavite bolj blage za oko kakor oglate in da preidemo z okroglih na uglajeno pisavo.

Da bi dovedli vse do pozitivnega, bi morali biti početek popolnoma elementaren in jako živ nazor, smejoč in s črko najbolj karakterističen, torej izbran. Ker so učenci na tej stopnji še malo spretni, jim bo treba opore, ki jo bodo bolj rabili manjdarjeni. Imeli bi lahko v šoli za vsakega učence model: ploščico z vrezanim pravokotnikom, kvadratom, v tretjo elipso, četrti krog, v peti pravokotnik in elipso, šesti kvadrat in krog. Vrezi naj bi bili tudi za srednjo četrtinsko črto. Sedaj bi učenci samo vlagali v jarke palčice, vsipali pesek itd., toda samo v dotične jarke ozir. vreze, katere rabi dotična črka, druge bi pustili prazne ali pa jih zasuli s kakim temnim prahom ali vodnim peskom.

Potem, ko bi si vtisnili v spomin ob večkratnem spoznavanju razmerji obliko, bi zlagali palčice prosto na klop, nazadnje pa prepisovali v zvezke, kjer bi bila prvo izrezana šablona iz kartona, potem prosto, toda povdariti moramo, da bi morali imeti ti zve-

Zato pa ne sme nihče stati izmed učiteljstva ob strani, ko gradimo svoj skupen dom. Vsi, prav vsi, brez vsake izjeme, moramo prijeti za delo. Če ne moreš privalliti vogelnega kamna, podaj opeko! Če opeke ne zmoreš, prinesi peščico peska, orch apna. Ako so tvoje moči preslabe, da bi privlekel celo drevo, daruj droben žebelj. Tudi on je potreben in bo storil svoje. Samo ob strani ne stoj in ne drži rok križem, kadar gradijo tvoji tovariši (ice) in se mučijo v potu svojega obraza če ne ravno za tebe in ravno za tvoje otroke, pa vsaj za stan, kateremu pripadaš in v katerem uživaš poleg grebnobe tudi zadoščenje in tudi — veselje, ki je tolikanj slajše, čim redkejše je.

Torej gradimo vsi, prav vsi!

Uporabimo izplačilo razlik in znosimo gradivo na kup! Darujmo in dajmo v sorazmerju svojih moči. Vsak daruj 100 do 200 Din od izplačane razlike. Tako bodo tudi socialno pravično. Kdor dobi več, bo dal več; kdor prejme manj, bo dal manj. A princip bodi: Damo vsi!

Kakor bodo nam izplačevali, tako bomo darovali, in sicer takoj, ko prejmemo razliko, oziroma naplačilo. Kar upravitelju izročimo, pa je. Tudi oni, kojih razlika ne dosega 1000 Din, naj sorazmerno prispevajo.

Položnice naj razpošljeta oba domova, vsaki šoli v svojem področju o 2 komada. Šole nakažejo zneske, obenem pa sporoče imena in znesek darovalcev svojemu Učit. domu, kateri naj se objavi v »Tovarišev«.

Torej tekmuймо! Katera oblast zbere več, kateri dom bo bolj podprt! —ski.

Prispevajte kot podporniki »Pevskemu zboru UJU učiteljstva«!

Češke šolske knjige.

Češko šolsko ministrstvo je izdalo nova pravila, kakšne morajo biti šolske knjige, posebno one za srednje šole. V glavnem morajo biti šolske knjige izdelane po sledečih pravilih:

1. Odgovarjati morajo povsem današnji višini znanosti, vsebovati morajo znanstveno dogmne resnice brez spornosti ali kakšne netočnosti.

2. Pri izbiri snovi se mora ozirati na to, da nudi šola splošno izobrazbo in ne strokovne. Zato ne spadajo v knjige podrobnosti, ki zanimajo samo strokovnjaka, teme se morajo osredotočiti okrog tega, kar je danes podlaga življenju, kar pojasnjuje nujne probleme sedanjosti in poudarja dejstva, ki so posebne važnosti za češko državo, njeno kulturno, gospodarsko in politično življenje.

3. Vsaka učna knjiga se naslanja na znano učno stvarino iz drugih predmetov, da se medsebojno organično izpopolnjujejo.

4. Posebno skrbno naj se obdelja državno in politično življenje. Šolske knjige se ne smejo dotikati niti narodnostnega niti verskega čustvovanja dijakov, goje naj duha miru, zbujaajo spoštovanje do mednarodnih dogovorov, do solidarnosti vseh narodov in še posebno naj vzgajajo dijake k pravi človečnosti. S stvarnostjo in izbrano formo naj vcepljajo dijakom zavest državne pripadnosti in domovinskega čustvovanja, nikakor pa naj ne vzbujajo sovražnosti proti drugim državam in narodom. V njih ne sme biti sledu kakakega osebnega bizantizma, politične stranke naj se omenjajo popolnoma objektivno, ob pravih prilikah pa naj opozarjajo na razvratno delo prekucaških strank da odvrtaajo dijake od gesel, ki merijo proti državnim temeljem. Krepe naj dijaška čustva do rodne zemlje in svojega naroda, zato naj poglobljajo pri vsaki priliki domoznanstveno stvarino.

ski posebno liniaturo v obliki kvadratov itd., da bi prvo vlekli učenci po teh črtah, prerisovali po modelu in oblikovali iz pravokotnikov črke itd. To naj bi bila prva pisava v utrjevanje velikih črk, da ne bi bilo učencem dolgčas, ker jako radi pišejo, to se reče, preizkušajo svojo zmožnost. Izgubljenega pa ni nič na tem, če se uče prerisavati velike črke, saj je to uvod v kasnejšo dekorativno pisavo v višnji stopnji.

To se pa vrši seveda vse po tem, ko smo ponazorili črko, jo prvič obklesli, potem pa uporabili potrebno.

Prehod iz velike abecede na malo, iz tiskane v pisano, mora biti seveda izbran po metodičnih načelih in ne vse po starem kopitu, počeniši s črko: »a«!

Črke naj bi imele za nazor otroku najpriljubljenejšo posnetke iz narave, njih najbližje okolice, najbolj žive in mične, ki bi vsebovale vse in bile po zunanji obliki najbližji obliki obravnane črke, kateri izbor bo prinesel seveda šele čas z vsestranskim sodelovanjem mnogih.

Prvo naj bi se predočile karakteristične slike (učila; slike, modeli), potem narisale, slednjič napisale. V slikah naj bi bila izstopajoča a) začetna črka besede, kar je bistveno, nebestveno bi pa bilo v sličici samo

LISTEK.

ALBIN ČEBULAK:

K Bregantovi „novi čitanki“.

(Konec.)

Nujna potreba poleg vsega je, da dobi prvi razred vzporednico ob manjšem številu učencev kakor tretji ali četrti; posebno v krajih, kjer se izkaže, da je deca manj nadarjena, ker je ta razred najtežji, da davedemo pretežno večino do pozitivnih uspehov.

Vednik skozi elementarni razred naj bo: priščnost, mičnost, smeh in igra, da učenec ne ve, da se uči, zato morajo pa tudi temu prilagoditi nivo učitelji, vsa učila in samoučila in tudi oprema učilnice mora biti kakor dosedaj.

V popolni zabavi naj se vrši pouk in učitelj ne sme kazati učencem učitelja, ampak prijatelja, ki se je priselil k njim ali še bolje, da so prišli malčki k njemu na obisk, da se malo pozabavajo. Tu mora biti učitelj najboljši metodik, ki je doma v učenčevi duši; nasprotno mora biti pa napram učencem 7. in 8. razreda strog, resen in učeč, ker

učenci to hočejo, drugače se jim sploh učiti ne ljubi. Stopnjujmo se z učenčevu duševnostjo v ostrem opazovanju in kmalu bomo na pravi poti.

Da začnemo v elementarnem razredu z veliko tiskano abecedo — dobro. Ona je nazornejša, lažja za sestavljanje s palčicami in drugim. Dobro bi pa bilo tudi tu sestaviti abecedo po načelu od lažjega k težjemu: Učenec se nehote vpraša zakaj stoji ravno ene črke iz samih ravnice, druge iz lokov in tretje mešane. Lahko bi jim podali čisto prvo abecedo v obliki pravokotnika ali kvadrata, kateri ima (N. pr. E F G) tudi gornjo četrtinsko razdelitev ali pa srednjo, katera je pa manj okusna. Osnova je tu črka □ (O), najenostavnejša pa črka I (I). To bi bilo najlažje prvo pokladanje palčice, ker jih potrebujemo samo tri vrste pri kvadratu: 1. velike obodne: □. 2. tričetrtinske: E F G. namreč srednje in 3. enočetrtinske: D kakor odrezna pri črki D ozir. B. Seveda ne bi smela biti črka A v obliki trikotnika (ker to je zopet nova oblika), ampak v obliki A.

Druge — loki — ako prevlečem □ pravokotni ozir. O kvadratne oblike s križvo črto zunaj ali znotraj, dobimo O v obliki elipse ozir. kroga, tako C itd.